

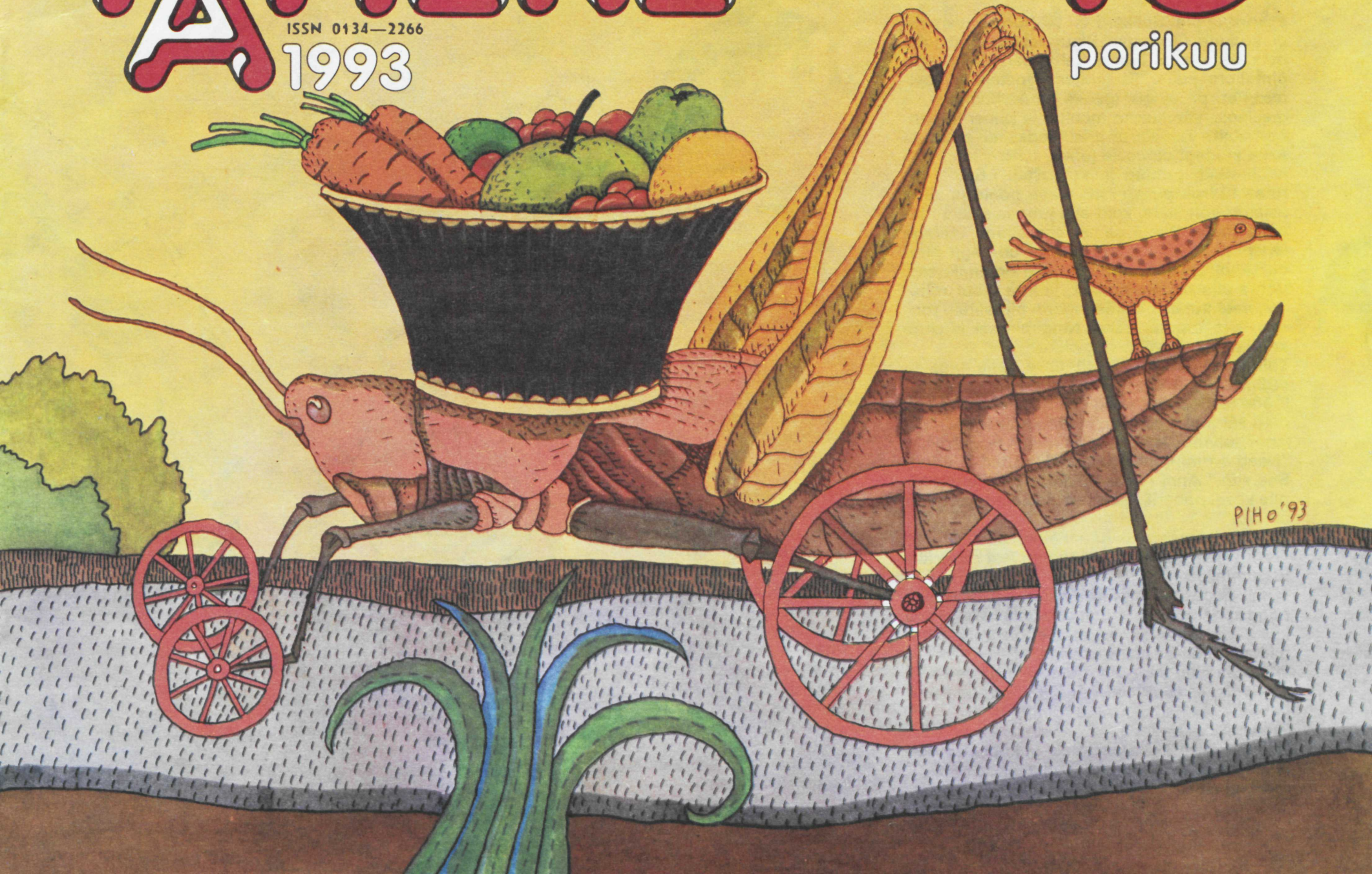
TĀHEKE

ISSN 0134-2266

1993

10

porikuu

PIHo'93

Hommikused värvid

MARIKA JOHANSON

Anni õppis. Seekord oli tal hoopis isemoodi kodune ülesanne. Pisut raske, sest juba hulk aega istus tüdruk valge paberilehe ees, pintslitsi suus. Ta mõtles. Opetaja oli õelnud, et proovigu igaüks oma hommikune meeleolu värviliseks mõelda ja paberile panna. Ainuti värvikarpi silmitsedes ei suutnud Anni kuidagi otsusele jõuda. Kõik värvid olid nii eredad, puhtad ja kutsuvad. Lõpuks sirutas tüdruk pintslit helesinise poole ja asus esialgu kõheldes, kuid siis juba kasvava õhinaga tööle. Peagi oli tal ees sinine ühtlane lehepind. Ilus küll, aga midagi oli nagu puudu. Anni laskus mõtetega jälle hommikusse. Võttis siis natuke punast, juurde pisut rohelist, veel kübeke kollast, mõne pintslitäre roosat. Ikka tundus vähe. Ning pintsel alustas karbis uut värvilist ringkäiku.

Tuli ema, astus vaikselt tütre selja taha ja hüüatas imestunult: "Mina mõtlesin, et sa koolitööd teed! Sina lihtsalt määrid paberit. Kas sa oled värvidele pahane, et niimoodi sodid?" Anni solvus. "Ma ei sodi," vastas ta väarikalt. "Need on minu hommikused mõtted ja tujud. See siin," Anni näitas tillukesele kollasele täpile keset paberit, "see siin oled sina, kui mind äratad."

Ema kummardus huvitatult lähemale.

"Ah tõesti? Sul on olnud tööpoolest päris kirju hommik."

"On," noogutas Anni rõõmsalt, ent lisas siis nagu kahetsedes: "Ainult et musta värvi ei saa kasutada. Minu hommikutes ei ole kohe mitte midagi, mida mustaks värvida."

"Küll ma olen selle üle rõõmus," ütles ema.

"Sa võiksid siis koos minuga oma meeleolu paberile panna," soovitas Anni.

Ema hakkas naerma.

"Ma lähen siiski parem kööki ja küpsetan selle meeleolu meie õhtuse piruka sisse."

Anni meelest oli see hea mõte.

KALJU SAABER Vanaema on meil sillaks

Meie vanaemal oli suur juubel. Külalised kõnelesid, et vanaema on meie pere sillaks. Ta olla sild vana ja uue, läinud aegade ja minu vahel – kommete, eluraskuste ja riigikordade vahel. Teab-mille-vahel-veel. Vanaema ise ütleb, et ta on näinud seitset sorti raha, aga ükski pole talle õnne toonud. "Mis sulle siis õnne toob?" tahtsin teada.

"Sina," kostis vanaema.

Aga seda sillaks olemist ma hästi ei usu. Ega neid kõnemehi ka. Sest meie vanaema on väike ja ümar, veereb nagu murumuna, oleks veel, et pikk ja peenike. Pigem on vanaema põie kui õlekõrre moodi tollest laulukesest, kus põis, õlekõrs ja viisk läksid Tartust Viljandi. Pikast vanaemast saaks veel kuidagi hädapärase silla üle kraavi või oja. Toivol, minu õuesõbral, on näiteks pikk ja peenike vanaema, kes võiks sillaks olla, kui ta pikali heidab. Kui meie vanaema jalgu pidid merre tuleb, kurdab ta, et pea hakkab ringi käima. Vanaemal olgu vesi vaid pahkluni. Kui me ükskord üle väikese ripp silla läksime, mis nii mõnnalt kiigub, tuli vanaema talutada nagu pimedat. Sillad peavad ju kogu aeg voolavasse või virvendavasse vette vahtima. Vanaema ei saaks sellega elu seeski hakkama, kui gi silla all jões kasvavad vesiroosid talle väga meeldivad. Öigupoolest oleks see väheseid asju, millega ta toime ei tuleks. Seepärast viin jutu ikka sillale, kuni vanaema lausub:

"Kui sina vanaks saad, siis oled sina oma perekonna sild."

"Siis ma pean hästi pikaks kasvama," arvan mina. "Pikem sild on uhkem olla."

"Kasva pealegi," nõustub vanaema, "kasva või Emajõe sillaks."

"Ei, vanaema, meestel ei sobi Emajõe sillaks olla," vaidlen talle vastu. "Mina olen nimelt oma pere sillaks. Nagu sinagi." Aga siis tuleb teab-kust uus mure ning ma pean küsima: "Kuhu siis sina jääd, kui mina ükskord meie pere sild olen?"

"Mind viib ehk tulvavesi sedaaega ära," ütleb vanaema mõtlikult.

"Kas tulvaveed viivad sillad ära?" imestan mina.

"Vahel viivad. Ükskord vanad sillad ikka viiakse, varem või hiljem, kas kevadel või sügisel," seletab vanaema. Siis patsutab ta mulle põsele ja lisab: "Ära muretse. Mind ei vii kevadine tulvavesi, mind viib sügisene tulvavesi."

"Kas hästi hilissügisene?" tahan teada.

"Jah, hästi hilissügisene," kostab vanaema.

Nõnda siis saigi mulle selgeks, et vanaema on tööpoolest meie pere sillaks ja on seda veel kauaks ajaks – hästi-hästi hilissügiseni, kuni uus sild pikaks kasvab ja valmis saab.

Illustreerinud PIRET SELBERG

PIRET '93

JAAN RANNAP
Varese

Toataguse kuusiku ühes õönsas tüves oli kuldno-
ka pesa. Sealsamas metsatukas kasvatas ka vares
Vaak oma pojad üles. Igal sügisel lendas kuldnokk
koos lastega soojale maale, vares oma järeltulijate-
ga jäi kodu pidama. Tänavuse talve eel aga ähvar-
das teisiti minna.

"See ei kõlba kuhugi," rääkis vares Vaak kuldnokkade
pereisale. "Niipea, kui siin külmaks läheb, lasete teie
jalga, meie aga peame tuisus ja pakases kodumetsa
valvama. Jäägu nüüd kord ka kuldnokad kodu hoidma,
meie tiibleme lõunamaale."

Ei hakanud kuldnokaisa vastu vaidlema. Varese jutus
oli ju omajagu õigust ka.

Hakkas siis varesepere end pikale teele seadma.

HELJU RAMMO
Vanem

Kui Sulev koolist tuli, oli Kalev juba kodus.
Kalev sai kohe aru, et väikevennaga polnud
kõik korras. Seda näitas tema kibe nägu ja
põrandat põrnitsev pilk.

"Mis sul juhtus?" küsis Kalev.

Sulev ei vastanud.

"Kas kaotasid mõne asja jälle ära?" päris Kalev.

"Ei kaotanud," poetas nüüd Sulev suunurgast.

"Äkki said kahe?" tuli Kalev uue oletusega väl-
ja ja tänitas otsa: "Said, said, said jah!"

"Ei saanud," tõrjus Sulev.

"Noh, siis anti sulle tappa!" leidis Kalev järje-
kordse kurja juure. Ajas sealjuures veel tähtsalt
nina püsti ja praelis suurele vennale omaselt:

"Sa ütle, kes sulle kallale kargas, ja ta õpib mind
veel tundma!"

"Ei antud tappa," raputas Sulev pead.

"Mis sii-is?" venitas Kalev juba tüdinenult.

"Õpetaja andis kirja koju kaasa."

"Kirja?!" elavnes Kalev uuesti.

"Jah," kinnitas Sulev. "Käskis puutumatul va-
nemate kätte anda."

Sedamaid sirutas Kalev käe välja:

"Mis sa siis veel passid. Anna kiri siia!"

"Õpetaja käskis puutumatul vanemate kätte
anda," tuletas Sulev meelde.

"Aga mina olengi praegu see vanem. Pean sul,
kui ema-isa töö on, silma peal hoidma," õien-

soojamaareis

"Algajate asi," palus vares Vaak kuldnokka, "eks sa anna veidi teejuhatust."

"Esimesed kaks lennupäeva pole karta midagi," õpetas kuldnokk. "Siis tulevad mäed, mille kaljuseintel kotkad ja kullid saaki luuramas. Mägede taga on mereäärne maa. Seal lastakse sind püssist, kui vähegi madalale laskud. Kes nüüd veel elus, sel tuleb üle suure mere lennata. Selleks uurige ilma. Kui tormi kätte jääd, siis märja haua leiad. Kes siiski üle mere jõudnud, peab jälle püssimehi pelgama. Teispool merd võib neid igas pöösas peituda. Kui ka seal hing sisse jääb..."

"Vaak!" kraaksatas vares. "Oota! Pea kinni! Me vaatame selle talve siiski veel ise kodukuusiku järele!"

isik

Illustreerinud JÜRI KASS

das Kalev. "On ju nii?"

"On," kinnitas Sulev.

"Nii et anna kiri mulle ja ma heidan sellele silma peale!" käskis Kalev.

Sulev kohmitses natuke koolikoti kallal ja ulataski Kalevile kirja. Viimane hakkas otsemaid ümbrikku lahti rebima. Väike Sulev ei jäänud seda pealt vaatama, vaid pugus tugitooli peitu. Tõmbas ennast seal kõssi ja kõverasse justkui üks rõngas uss.

"Ahhaa!" häälitsetes Kalev ja kuulutas: "Hea asi!"

"Mis hea asi?" sai rõngas ussist korrapealt jälle Sulev ja juba seisiski ta oma suure venna

kõrval.

"Vaata," hakkas Kalev seletama. "Õpetaja tahab, et su vanemad valiksid sinu joonistustest paremad välja ja tema valib siis neist veel selle kõige parema ja saadab vabariiklikule konkursile. Ja sealt läheb siis kõigist kõige parem töö Pariisi. Mitte üksi. Joonistaja saab ka minna ühe vanema isiku saatel. See vanem isik olen muidugi mina. Me sõidame sinuga Pariisi!" Ja Sulev ei saanudki küsida, mis see Pariis on või kus see Pariis asub, sest ühtäkki kargas vanem isik jalgupidi toolile ja heast meelest keelt laksutades hakkas joonistusi kapi otsast alla upitama.

HELJO MÄND

Linnalaps

LINNALAPSEL POLE LOOMA,
LAPS LÄKS LOOMI PARGIST TOOMA.
TAMM OLI LAHKE, KASTAN KALLIS,
LEHMAD LAUDAS, TÄKUD TALLIS.
LEHM OLI LEEGI, LEEDI, MEEDI,
ÜKS NEIST NAPSAS SUHKRUPEEDI.
MINA TAHAN KAERU, HIRNUS REEDI.
HIRNUS REEDI, HIRNUS EEDI.
LAPS OLI HOOLAS PERENAINE,
JOOKSIS NAGU MERELAINE,
OTSIK TOITU, MÄNGIS KOKKA,
SEGAS MOKKAMÖÖDA ROKKA.

LEELO TUNGAL

Sõber

SÕBER ON MUL TARK JA VAHVA,
TEDA TEAN KUI TÄITSAMEEST.
VIIMAST KOMMI TA EI KAHMA
ELUILMAS MINU EEST.

NÄPUD OSAVAD ON TEMAL,
JALAD AGA NOBEDAD.
PEALEKAUBA ON TA EMAL
KUKLID HEAD JA KOBEDAD.

MEMM, SA SÕBRA NÄKKU VAATA,
MIS SA MUUDKUI PORISED –
MUUD EI MÄRKA, KUI ET SAAPAD
ON TAL PISUT PORISED...

Üllatus

ERIKA ESOP

UUS, UUS, UUS,
MITTE PLUUS,
MITTE PALL,
MITTE SALL,
MITTE PILL,
MITTE LILL.

UUS, UUS, UUS
HOOPIS MISKI MUU!
HOOPIS HAMMAS UUS
VÄIKEVENNAL SUUS.

Õunajõud

HELJO MÄND

SÜGIS HÕIKAB: SÖÖMA, SÖÖMA!
ÕUNAPUUL ON KAETUD LAUD.
KES LÖÖB HAMBAD ÕUNA SISSE,
TUGEVAKS SAAB NAGU RAUD.
TUGEVAKS SAAB NAGU ISA,
ISA, ISA ISAMAA.
SÖÖMA, SÖÖMA! HÕIKAB SÜGIS,
KAETUD LAUD ON PUUS JA MAAS.

MILVI
PANGA

Kõigist väiksem

KUI ON PERES KÕIGIST VÄIKSEM
HÄLLI MÕOTU PÕNGERJAS,
SIIS ON KINDEL – KÕIGIST VAHVAM
ON SEESAMA NAKERJAS.

VIIMATI KA KÕIGIST VAIKSEM?
NÜÜD SA MUIGELE VEAD SUU.
ÕNNEKS LEIDUB KODUS IKKA
KÕIGIST KANNATLIKUM SUUR.

Illustreerinud VIIVE NOOR

MIKS AHVIL JA KILPKONNAL ON ÖÖSEL KÜLM

Ühel vihmasel öhtul said ahv ja kilpkonn palmipuu all kokku ja hakkasid külma üle kaeblema.

"Brrr!" lõdises ahv.

"Atsihh! Atsihh!" turtsus kilpkonn.

Küllalt külma üle kurtnud, otsustasid nad järgmisel hommikul ühe puu maha raiuda ja teha endile selle koorest soojad kasukad. Kuid järgmisel hommikul hakkas päik

ke paistma. Ahv ronis puulatva soojade kiirte kätte kiikuma, kilpkonn päevitas end metsalagendikul. Keskpäeva paiku ronis ahv puu otsast alla.

"Mis sa elu kohta ütled?" päris ta sõber kilpkonnalt.

"Mõnna!" oli kilpkonn rahul.

"Kuule, aga kuidas jääb üripidega?" küsis ahv. "Kas me hakkame neid tegema, nagu sai kokku lepitud?"

"Mida veel! Ära räägi mulle üripidest," vastas kilpkonn. "Milleks meil neid on vaja? Kas meil pole küllalt soe?" Ja nii päevitasid mõlemad rahumeeles edasi.

Õnnetuseks sai päev otsa. Kui päike loojus, hakkas jälle vihma sadama.

"Brrr!" lõdises ahv nagu ennegi.

"Atsihh! Atsihh!" aevastas kilpkonn. Ja sõbrad otsustasid jälle, et järgmisel päeval, varahommikust peale, tuleb puu mahavõtmisele asuda. Kuid hommikul hakkas päike nii soojalt paistma, et kilpkonn ütles:

"Ära räägi mulle koorekasukast. Kas meil pole küllalt soe selletagi." Ja ahv kiitis talle järele.

Niiviisi läks laiskade loomade elu päev päeva järgi edasi, tänapäevani välja. Kui on külm ja vihmane, värisevad nad puu all ning lubavad järgmisel päeval asuda kasukaid tegema. Aga kui hommik tuleb ja päike soojendama hakkab, unustavad nad lubaduse ja laisklevad edasi.

Jaava muinasjutu järgi jutustanud

JAAN RANNAP

Kõrvarõnga- Barbie

Sellel pildil näed sa Barbie't ja Keni juveelipoes endale uusi ehteid valimas. Kindlasti oled sa tähele pannud, et kogu tänavause aasta on Barbie kandnud suuri ehteid. Seekord ostis ta endale suured hõbedavärvilised südame- ja tähekujulised kõrvarõngad. Nendega sobib hästi kokku hõbedane ripatsitega metallvöö. Ken valis endale jämeda kaelaketi, mille küljes ripub kaunistusena Barbie nimi.

Midge'ile meeldisid Barbie ja Keni ehted niivõrd, et temagi läks samasse kauplusesse ja endale samalaadsed valis. Midge'i kuldsed kõrvarõngad on tähekujulised ja sama värvi metallvööd kaunistavad Lõuna-Ameerika indiaanlaste inkade sümbolina (tunnusmärgina) tuntud päikesekujulised ripatsid.

Kodus luges Midge ühest ajalooraamatust, et väga ammu praeguse Peruu riigi aladel elanud inkad pidasid endid Päikese poja järeltulijateks. Sellepärast kasutasid nad oma rahvakunstis palju päikest kui sümbolit. Midge'ile meenutab see päike ka kauneid sõpradega koos veedetud suvepäevi. Midge sai veel teada, et inkad olid tublid ehitajad ja põllupidajad. Näiteks kasvasid inkad kartulit, mis Ameerikast Euroopasse jõudis alles 16. sajandil, üle neljasaja aasta tagasi. (Eestimaale saabus kartul veelgi hiljem, üle kaheksaja aasta tagasi.) Inkade riik oli selleks ajaks hispaanlaste poolt kahjuks juba hävitatud. Inkad pidasid lugu käsitööst, eriti keraamikast ja kullasepakunstist.

Seda kõike jutustas Midge oma sõpradele Barbie'le ja Kenile ühel pimedal sügisõh-

tu, kui nad koos suvepäevi meenutasid. Midge'i jutt meeldis sõpradele väga, nemad polnud inkadest suurt midagi kuulnud. Koos nad otsustasid, et hakkavad nüüd kord kuus teeõhtul üksteisele jutustama maailma vähetuntud ja väikestest rahvastest. Mine tea, ehk jõuavad nad nii kunagi ka eestlasteni.

Barbie

10

1. _____

2. _____

Juunikuu loosimisega võitsid endale Barbie

HELIS ELLER Paidest, MARIA DMITRIEVA Tallinnast, perek. VALK Nõmme külast, KEILI VALDARU Pütaojalt, MARIS APARIN Räpinast, TIINA SUVOROV Tapalt, PIIA, LIIS ja EGON ARUVÄLI Vaskjala külast, GERLI, GEIRI, KADRI ja KRISTIIINA NEUMANN Ellamaalt, AIRI HÄNG Põlluste külast, MARGE PORKVELI Amblast, MARKO PARBO Kadrinast.

Kui vastad kahele küsimusele ja saadad oma talongi vastustega 10. novembriks "Tähekesse" toimetuse aadressil: EE0007 Tallinn, Pärnu mnt. 67a, "Täheke", Barbie, võid võita kõrvarõnga-Barbie.

KÜSIMUSED:

1. Millise praeguse riigi maalal elasid inkad?
2. Kust maailmajaost pärineb kartul?

Barbie

KIRJASÕBRAD

Kätlin Simson, 9 a.
EE2820 Paide Lai 38
Huvid: kommipaberid, tasku-
kalendrid, klaverimäng.
Gaidi Kalvik, 12 a.
EE2400 Tartu Tähe 70-4
Huvid: arvuti, muusika,
lugemine, käsitöö.
Oleks tore, kui kirjutaks
12-13-aastane Sõnni
tähtkujus sündinud poiss.
Diana Kallas, 9 a.
EE2467 Tartu mk.
Sangla sjk. Verevi küla
Huvid: kommi-, šokolaadi- ja
nätsupaberid, taskukalendrid,
tantsimine, laulmine.
Vastan kõigile.
Janek Tšava, 11 a.
EE2467 Tartu mk.
Sangla sjk. Verevi küla
Huvid: margid, Turbo nätsu-
paberid, õllepurgid.
Vastan kõigile.
Evelin Mendes, 7 a.
EE2045 Ida-Virumaa
Jõhvi Rahu põik 8
Huvid: kommi-, nätsu-,
šokolaadipaberid, kleepekad,
loomapildid.
Sirle Kolk, 11 a.
EE3300 Kuressaare
Sepa 2-11
Huvid: kaardid, kleepekad,
laulmine, ujumine.
Kõik 8-13-aastased, kirjutage!

TEEME LAHTI POSTIPAUNA

Minu sõbranna

Minu sõbranna nimi on Kadri. Ta on minu onutütar. Kadri elab Libatses ja õpib Libatse Algkooli II klassis. Kadril on väike vend Mihkel. Me mängime koos kodu. Mina olen ema, Kadri on tütar ja Mihkel on väike beebi. Kadri on minust natuke lühem ja ümaram, juuksed on tal õlgadeni. Mulle meeldib Kadri sellepärast, et kui ma saan haiget, siis ta lohutab mind. Kõik saladused, mis ma talle usaldan, hoiab ta endale. Me oleme väga rõõmsad, kui me jälle kokku saame. Me elame üksteisest kaugel ja tihti me kokku ei saa.

GERLY HALLOP
Kilingi-Nõmmelt

Metsas

Minu isa on jahimees. Ta käib tihti metsas loomadele toitu viimas. Kord võttis ta meid õega kaasa. Kõigepealt hakkasime lindudele söögimaja tegema. Saagisime vana kuivanud puu maha. Kännu peale panime teri ja liiva. Pärast panime kitsedele heinu. Päris kahju oli metsast ära tulla, sest seal oli huvitav ja põnev.

TRIIN AASMA
Paladelt

On hea

Puudel on alati juured,
korsten käib katuse peal.
Lapsed on väiksed ja suured,
nii see on ja olema peab.

Küll on hea, et kõik on nii,
nagu olema peab.
Küll on hea elada süin –
meie Eestimaal.

ANNIKA NÕUKAS
Orissaarest

Autosõit

Auto sõidab ringi
ja kannab kummist kingi.
Rool tal keerab siia-sinna,
auto sõidab maale-linna.

Vahel udused on klaasid,
mootoris on katki faasid,
toolid logisevad sees,
tuled lõhkised on ees.

Aga kui on auto terve –
juht on kulutanud närve,
klaasid teinud puhtaks ta,
siis võib sõitma minna ka.

TAAVI KEERMA
Ruilast

Hobune

Elas kord üks hobune,
kes oli ilus pruun.
Kui tema vanaks sai,
siis sai tast ruun.
Ruunal oli raske elu,
ei antud talle süüa.
Aina öeldi, aina öeldi:
piitsaga võin lüüa.

Linnas

Pole linnas talli,
on vaid majad hallid.
Igal pool on majad,
kust hääl sulle vastu kajab.
Hobustel pole seal kohta,
muud pole teha, kui ohka.

TRIINU ONTON
Tallinnast

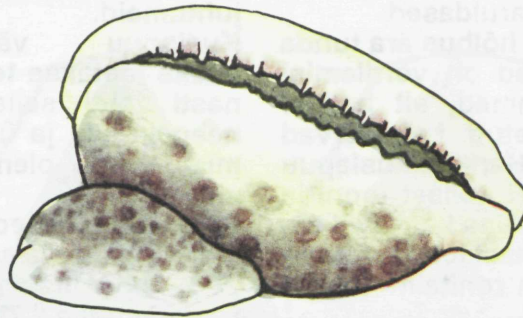
Augusti "Tähekesest" sai kaaren Kaarel teada, miks on ilma leiutatud raha. Seekord uurib ta, kuidas leiutamine käis. Päris vanal ajal, kui kõik rahvad elasid hõimude ja sugukondade kaupa, ei tuntud raha järele mingit vajadust. Igaüks tegi tööd nii palju, kui jaksas ja kasutas teistega võrdselt ühist vara. Samamoodi on ju ka perekonnas. Ega lapselaps pea ometi vanaemale liivakooke müüma, et saadud raha eest emalt veel ühte klaasi kisselli osta.

Sel ammusel ajal tehti kõike ühiselt – käidi jahil, korjati vilju ja söödavaid juuri. Tasapisi kujunes välja nii, et täpsed odaviskajad jäid ainult jahiga tegelema. Osavate kätega mehed-naised õppisid jälle savist ja metallist kõiksugu riistu valmistama. Osa hakkas hoopis vilja kasvatama, teised kala püüdma. Liha ja savipotte, kala ja jahu hakati omavahel vahetama. Et selline asjade vahetamine võib üsna tülikas olla, selles said sa veenduda augusti "Tähekesest" maadeuurija jutu järgi. Kauplemise hõlbustamiseks lepiti ajapikku kokku, et kõike saab osta näiteks loomanahkade eest. Need olidki maailmas üheks vanimaks ja enamlevinud rahaks. Loomanahku kulus alati riiete, jalanõude ja mitmete muude esemete valmistamiseks. Seetõttu vahetati nende vastu kõike meelsasti. Pea-

legi olid need kerged tassida ega läinud riknema. Eestikeelne sõna "raha" tähendabki meie sugulaste laplaste keeles nahka.

Loomanaha-raha oli kasutusel isegi kuulsas muistses Rooma riigis ja alles möödunud sajandil mõnel pool Ameerikas.

Skandinaavia rahvaste vanades seadustes on kirja pandud, et ka trahvi võis maksta nahkadega. Nii läks solvamine maksuma rebasenaha, kõrvakiil nuginenaha ja raskem madistamine sooblinaha.

Teiseks vanal ajal laialt levinud rahaks näikse olnud teokarbid. Mitte küll igasugused, vaid üksnes niinimetatud "kaurikarbid", mida leidis vähestel ookeanisaartel. Seda hämmastavam on, et need sealt levisid nii Aafrikasse, Aasiasse kui Euroopasse. Ka Balti mere äärest vanadest haudadest on väljakaevamistel leitud kaurikarpe.

Maailma kõige veidramad rahad on küll vist olnud kasutusel Karoliini saartel Vaikses ookeanis. Need olid kuni vesikivi mөөtmetega kivikettad. Mida suurem selline "münt" oli, seda hinnalisem. Eriti kentsakas oli see, et kive hangiti kauge-malt saarelt. Võib ette kujutada, kui suur oli paadimeestel põhjaminemise oht niisuguste kivimürakatega ringi aerutades. Hiigelrahnuude kõrval kasutati küll ka väiksemaid kivikettaid – niinimetatud "peenraha".

Ajapikku leiti siiski, et kõige mugavam on raha valmistada metallist. Kuna oldi harjutud rahana kõiksugu esemeid kasutama, valati mün-tegi tihti mingi eseme kujuliseks. Näiteks Hiinas olid kaua kasutusel särgikujulised metallitükid.

Kreeka esimesed rahad olid metallvardad. Rahaühikuks oli peotäis selliseid varda-d – üks drahm. "Drahm" tähendabki kreeka keeles peotäit ning see on kasutusel tänapäevani, ehkki mündid on ammu ümmarguseks muutunud.

Arvatakse, et ümmargused rahad on pärit ei millestki muust kui noapea küljes olevast metallrõngast. Algul kasutati mõnel pool rahana idamaiseid nuge, kuid need olid liiga suured ja rasked. Ajapikku tera lühenes ning kadus lõpuks sootuks. Kasutusele jäi üksnes noapea. Ent milleks see-gi, kui tera enam pole. Nõnda jäigi järele ainult käepideme küljes olev rõngas, mida oli mugav nõõrile lükkida (esimene rahakott). Tänapäevani on mõnedes maades kasutusel metallist peenraha, mille keskel on auk.

Illustreerinud HELI VEIGEL

KUSLAPUU JA PAAKSPUU

Kuslapuu marjadega.
Pildistanud HENDRIK RELVE

Kuigi mõlema taime nimetuses on sees sõna "puu", pole puu neist kumbki. On hoopis kõrge, kuni 3-meetrised põõsad. Mõlemat põõsaliiki oled sa meie metsades kindlasti näinud, kuid võib-olla pole lihtsalt ära tundnud. Need põõsad pole Eestimaal sugugi haruldased. Kuslapuud on hõlbus ära tunda lehtedest. Need on võrdlemisi väikesed, pehmed, alt hallide karvadega kaetud. Leheservad on sakkideta. Hariliku kuslapuu õied on kergelt kollast tooni ja ilma lõhnata. (Aias kasvaval samast perekonnast lõhnaval kuslapuul, mis on ronitaim, lõhna-

vad õied seevastu väga tugevasti.) Hariliku kuslapuu marjad meenutavad sõstramarju ja on erepunased. Suhu neid siiski ei maksa panna. Lapsed, kes kuslapuud ei tunne, on marjade söömisest saanud raskeid mürgistusi. On teada isegi surmajuhtumeid.

Kuslapuu väärtuslikemaks osaks loetakse tema puitu. Vanasti tehti sellest rehapulki, heegelnõelu ja üldse esemeid, mis peavad olema tugevad ja sitked.

Paakspuu lehed on kuslapuu lehtedega üsna sarnased. Need on umbes niisama suured, servast samuti sakkideta ja asuvad võrseil kahekaupa nagu kuslapuulgi. Kuid lehed on pealt läikivad, alt karvadeta ja, vastupidi kuslapuule, kõvad ning jäigad. Põõsa õitsemist on raske märgata, ehkki see õitseb kaks korda aastas, kevadel ja suve lõpus. Õied on silmatorkamatud, kahvatud ja tillukesed. Viljad on hernesuurused, algul rohelised, siis punased ja viimaks küpsena mustad. Nagu kuslapuulgi, on ka paakspuu viljad mürgised.

Ammustest aegadest tuntakse paakspuud kui väärtuslikku ravimtaime. Tema koorest tehtud tömmis on tõhus rohi kõhukinnisuse puhul. Paakspuu koort korjavad apteekidele ka koolilapsed. Koort võetakse kevadel enne põõsa õitsemist, kui koor

Poolküpsete viljadega paakspuu.

veel kergesti lahti tuleb. Koortükid peavad kuivama aeglaselt jahedas ja hästi tuulduvas ruumis. Arstirohuna kõlbavad need pruukida alles aasta pärast. Vanarahvas on pruukinud paakspuu koort ka lõngu värvides. Nõnda saab lõngale anda telliskivipunase tooni. Kitsed ja lambad peavad paakspuud suureks maiuseks. Seepärast kutsetakse paakspuud mõnel pool ka kitsepuuks.

Kunstnikud hindavad paakspuud seepärast, et tema puit on parim söepliatsite materjal. Kui juhtud olema metsas ja sul on hädasti pliiatsit tarvis, talita järgmiselt. Otsi paakspuu oks ja terita see otsast teravaks. Hoia teritatud otsa lõkkes niikaua, kuni see söestub, ja sul ongi korralik söepliats olemas.

HENDRIK RELVE

Õitsev kuslapuu.

SÕNASEPAMÄNG

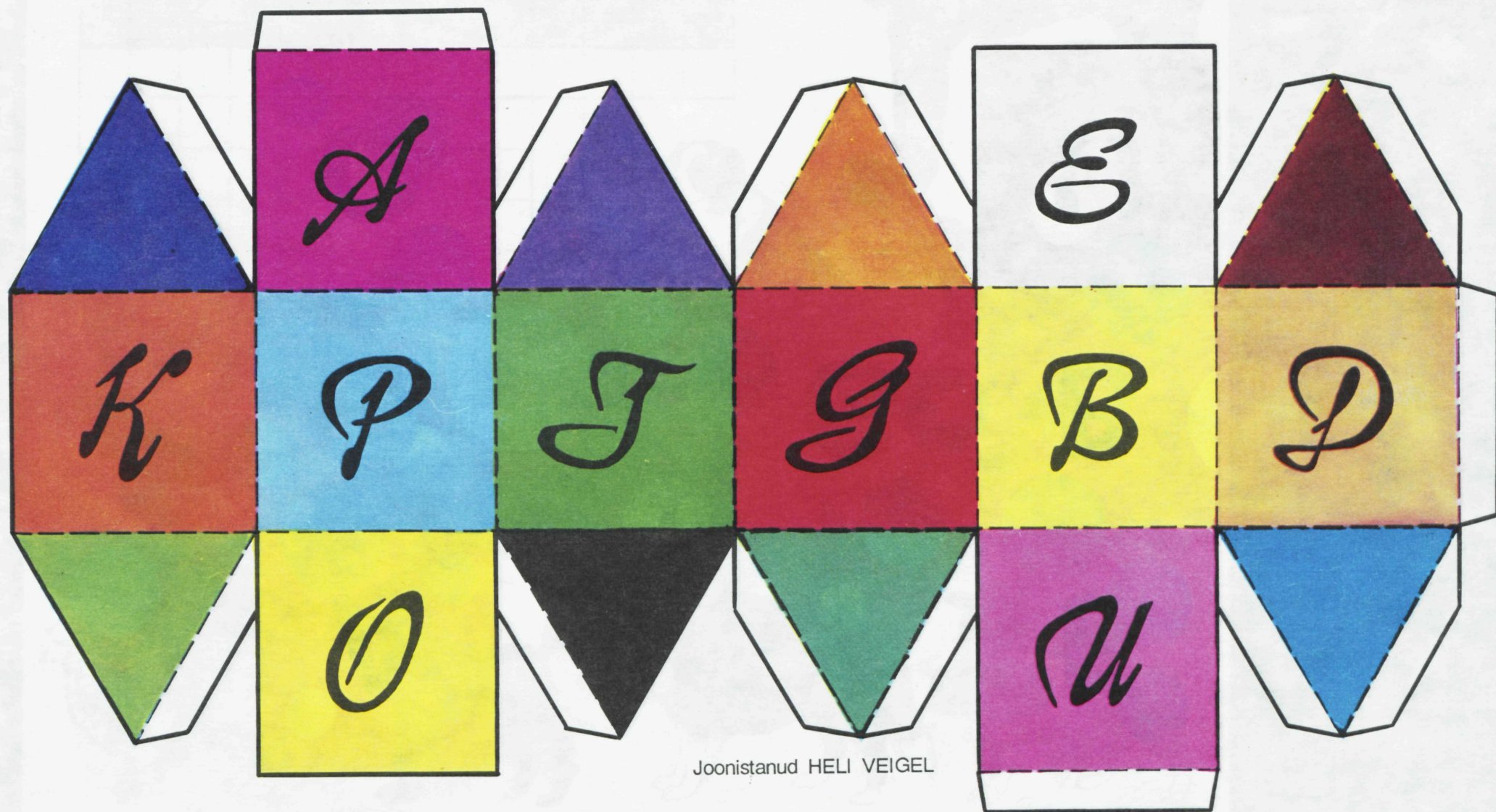
Kõigepealt tee valmis sõnamängu täring. Lõika see ühelt poolt välja, murra ja kleebi tahukaks kokku, nagu näed joonisel. Mängida võid kahekesi, kuid osavõtjaid võib olla ka rohkem.

Peale täringu vajad veel paberit ja pliiatsit sõnade üleskirjutamiseks. Kui mängijad on väikesed ega oska kirjutada, saab seda kõikide eest teha ka suurem abiline. Igaüks püüab enda poolt välja veeretatud tähtedest võimalikult palju sõnu moodus-

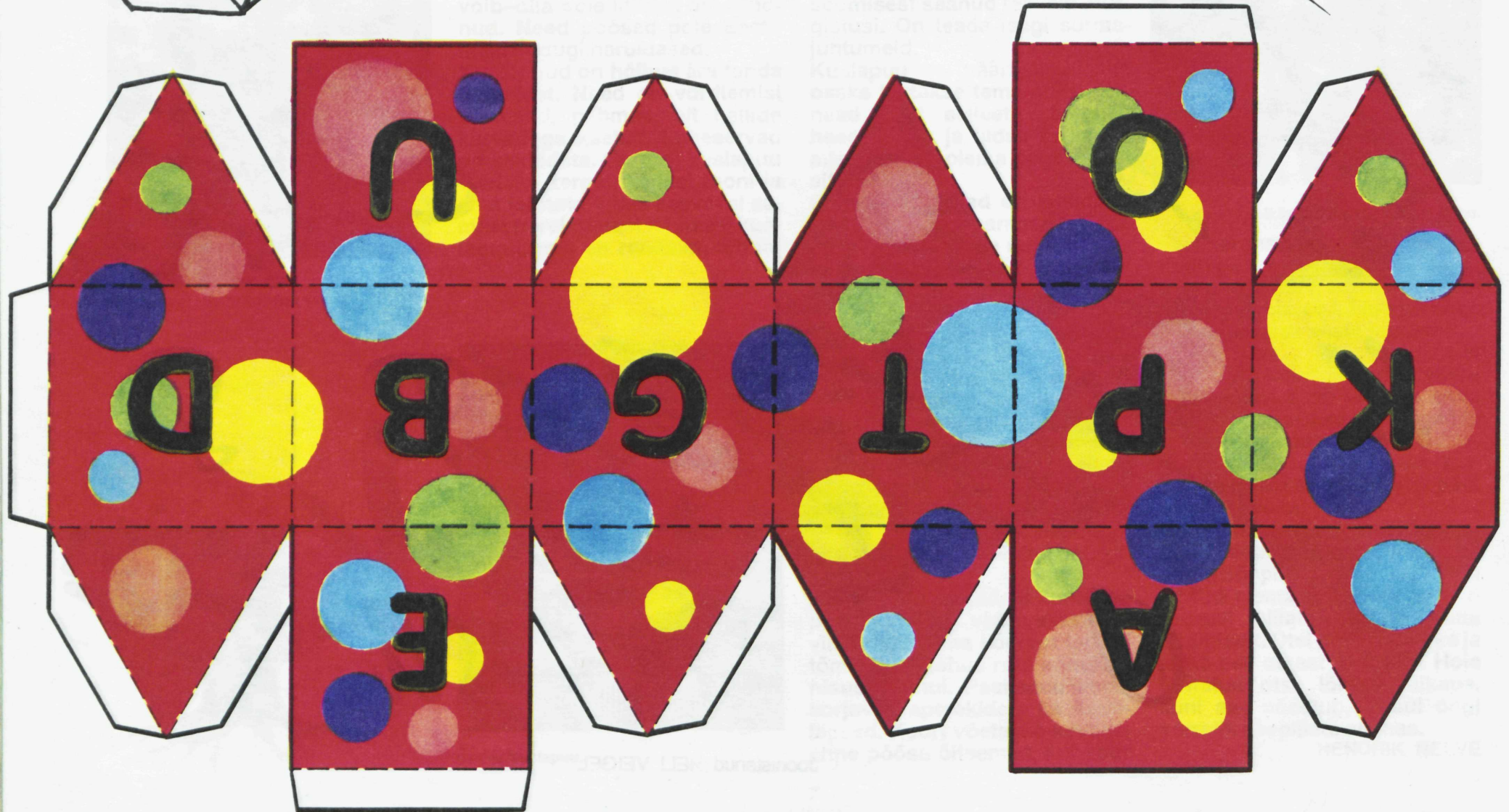
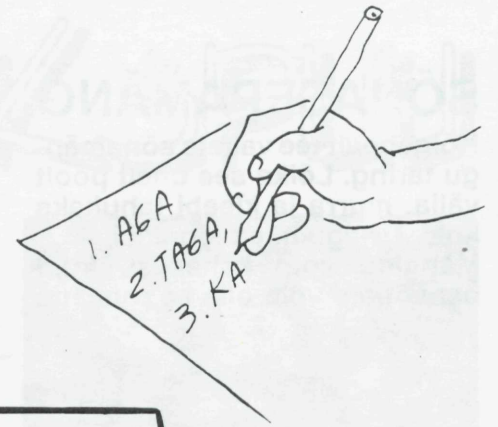
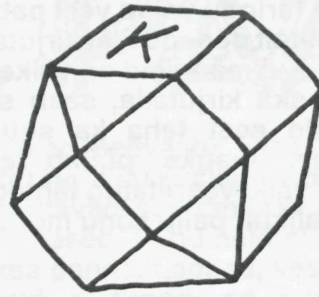
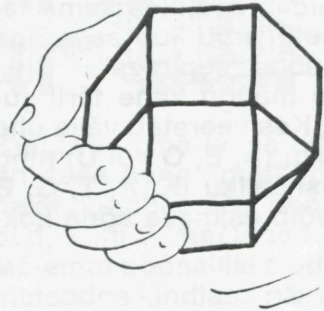
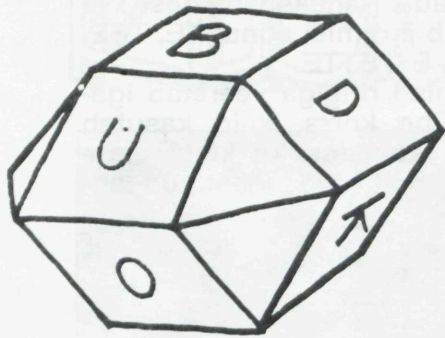
tada. Võidab see, kes sama täringuvisete arvu juures kõige rohkem sõnu "sepitses". Alustage mängu kahe täringuviskega. Kes veeretab välja ühe täishääliku (A, E, O või U) ning ühe kaashääliku (K, P, T, G, B või D), võib esimese sõna kok-

ku saada. Näiteks tähtedest T ja E saab järgmisi sõnu: TE, TEE, TEET, ET, ETTE.

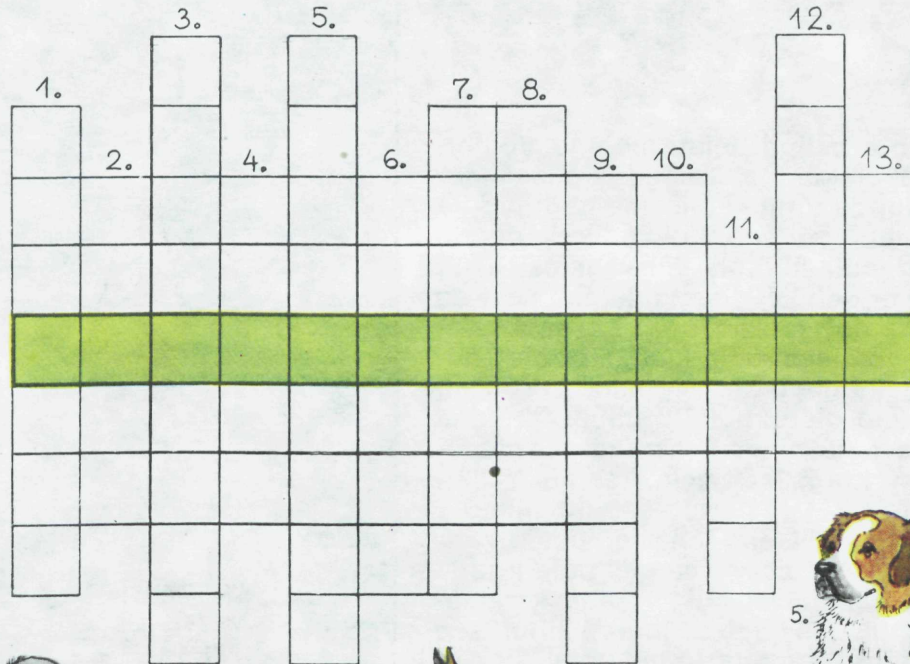
Järgmise ringiga veeretab igaüks ühe korra, kuid kasutab uutes sõnades ka kõiki enne tema poolt välja veeretatud tähti.

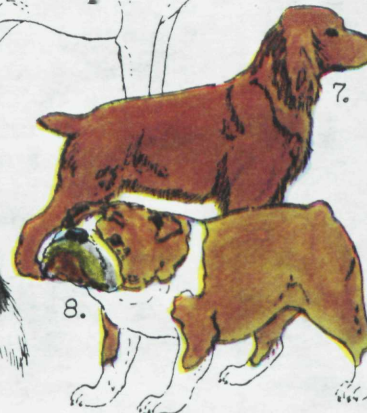
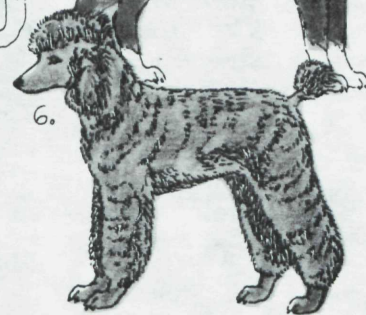
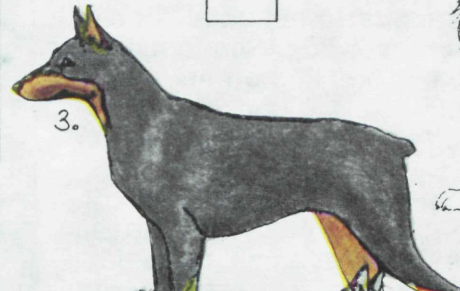
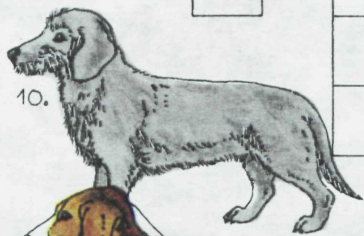
Joonistanud HELI VEIGEL

Joonistanud REET REA

Kirjuta ruudustikku koeratõud õigesti ja saad rohelistest ruutudest teada maailma kõige kõrgema koeratõu!

Lasteajakiri
«TÄHEKE»
Asutatud jaanuaris 1960
Ilmub kord kuus.

Toimetuse aadress:
EE0007 Tallinn
Pärnu mnt. 67a

Peatoimetaja
ELJU MARDI tel. 681 495
Vastutav sekretär
VIIVI VARIKSAAR tel. 681 497
Vanemtoimetaja
JAAN RANNAP tel. 681 497
Kunstiline toimetaja
PRIIT REA tel. 681 400

Printimäe
EE0190 Tallinn Pärnu mnt 67a
Trüklirv 24660
Tell. nr. 3731.

Toimetus käsikirju
ei tagasta

Esikanel
JUSS PIHO
joonistus

Tõeline Sõber

Sa mängid lasteaias või hoovis koos paljude teiste lastega. Võibolla käid sa juba koolis ning ka seal on kümneid ja sadu õpilasi. Mõned neist on su naabrilapsed, mõnda tunned niisama nägupidi ja võibolla on nende hulgas ka su vend või õde. Kuid kõikide nende loendamatute laste seas on sul kindlasti mõni või vähemalt üks, keda sa sõbraks nimetad. Sõber erineb kõikidest teistest, sest sa võid teda täiesti usaldada. Sõbrale võib rääkida peaaegu kõik saladused. Sõbraga koos rõõmustades oleks rõõm justkui poole suurem ja sõbraga jagatud muret oleks nagu kergem kanda. Tõelise sõbra peale võib alati loota. Küllap oled kuulnud ütlust: "Hädas tuntakse sõpra". Kui sul on parasjagu pihus šokolaad või nätsupakk, koguneb su ümber kindlasti hulgaliselt neid, kes su "rikkusest" osa loodavad saada. Või kui sa uue jalgrattaga hoovi ilmut, pole puudu sõpradest, kes samuti proovisõitu teha sooviksid. Päris tõelisi sõpru võid kohata siis, kui su vanematel pole kuude kaupa nätsu ostmiseks raha. Ja ühel päeval, kui jalgratas katki läheb, ei huvita sa paljusid hoovilapsi. Siis tuleb su juurde ainult see õige sõber, et koos proovida ratast parandada. Vahel on nii, et selline sõber on isegi etem kui su oma vend või õde. Seepärast on Piiblis öeldud hoopis nii: "Hädas tuleb ilmsiks, kes on su vend". (Õpetussõnad 17.17) Küllap meenub sulle Joosepi lugu, millest varem rääkinud oleme. Võõramaa inimesed olid Joosepi vastu paremad kui ta vennad, kes ta kadedusest Egiptusesse orjaks müüsid. Piiblis on veel terve rida lugusid sõprusest – nii truust kui reetlikust. Just nii, nagu seda elus ikka ette tuleb. Need lood on meile õpetuseks kirja pandud. Võtame näiteks Taaveti. Tema kuningaks saamisest oleme juba kirjutanud. Vana kuningas hakkas Taavetit vihkama, aimates ette, et just tollest noormehest saab järgmine kuningas, mitte tema pojast. Ta jälitas Taavetit ning püüdis teda koguni tappa. Ja nüüd pakkus Taavetile oma kaitset ja sõprust just seesama troonist ilma jäetud kuningapoeg. Siinsamas on lugu Peetrusest, kes ei suutnud oma sõbrale Kristusele truuks jääda, kui too vangistati. Kartes sama saatust, valetas ta uudishimutsejatele, et ei tunnegi toda meest. Alles koiduaegse kukelauluga meenus Peetrusele ehmatusena, et Kristus oli seda ette aimanud ja teda hoiatanud. Nüüd kahetses ta kogu südamest ega korranud sellist reetmist kunagi. Mälestuseks kikkast, kes Peetruse julguse ja südametunnistuse äratas, on tänini mitmel pool kirikutornides risti asemel hoopis kukk. Kui sa mõnda neist nägema juhtud, siis mõtle sellele, missugune sõber sina oled...

HELI VEIGEL

